

**UCHWAŁA NR XXIV/205/2016
RADY GMINY POKÓJ**

z dnia 30 listopada 2016 r.

w sprawie przyjęcia Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami Gminy Pokój na lata 2016 – 2019

Na podstawie art. 87 ust.3 i 4 ustawy z dnia 23 lipca 2003 roku o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. z 2014 roku, poz.1446, z późn. zm.), po uzyskaniu opinii Opolskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków, Rada Gminy Pokój uchwala się, co następuje:

§ 1. Przyjmuje się Gminny Program Opieki nad Zabytkami Gminy Pokój na lata 2016 - 2019, stanowiący załącznik do niniejszej uchwały.

§ 2. Wykonanie uchwały powierza się Wójtowi Gminy Pokój.

§ 3. Uchwała wchodzi w życie po upływie 14 dni od dnia jej ogłoszenia w Dzienniku Urzędowym Województwa Opolskiego.

Przewodniczący Rady Gminy

Jacek Gosławski

Gminny Program Opieki nad Zabytkami Gminy Pokój na lata 2016-2019

Rozdział 1.

Cel opracowania gminnego programu opieki nad zabytkami

1. Założenia opracowania gminnego programu opieki nad zabytkami.

Przedmiotem opracowania są działania związane z opieką oraz wykorzystaniem dziedzictwa kulturowego znajdującego się w granicach administracyjnych gminy Pokój. Podstawą dla ich rozpoznania oraz oceny jest wykonana w 2009 r. gminna ewidencja zabytków. Przyjęty przez radę gminy program opieki nad zabytkami jako element polityki samorządowej służyć powinien podejmowaniu planowych działań dotyczących inicjowania, wspierania, koordynowania badań i prac z dziedziny ochrony zabytków i krajobrazu kulturowego oraz upowszechniania i promowania dziedzictwa kulturowego. Skutki wdrażania programu powinny być odczuwalne dla społeczności lokalnej – głównego beneficjenta podejmowanych działań gdyż zachowane i dobrze utrzymane dziedzictwo kulturowe wpływa na wzmocnienie poczucia tożsamości i identyfikacji mieszkańców, wyróżniając jednocześnie obszar gminy i przesądzając o jej atrakcyjności. Program może służyć również innym jednostkom samorządu terytorialnego, jednostkom badawczym i naukowym, właścicielom obiektów zabytkowych i osobom zainteresowanym dziedzictwem kulturowym. Główne cele programu opieki nad zabytkami wyznacza ustawa o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami¹⁾. Celem nadrzędnym jest poprawa stanu zachowania środowiska kulturowego, zahamowanie jego degradacji oraz uświadamianie potrzeb i zasad ochrony tegoż środowiska wśród społeczeństwa gminy Pokój. Sposobem realizacji tych założeń są następujące cele szczegółowe:

- 1) uwzględnianie uwarunkowań ochrony zabytków przy sporządzaniu i zmianie miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego oraz studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy;
- 2) uregulowanie stanu formalno-prawnego obiektów i obszarów zabytkowych;
- 3) wspieranie działań zmierzających do pozyskania środków finansowych na opiekę nad zabytkami, w tym przygotowanie właścicieli i dysponentów obiektów zabytkowych do wykorzystania w opiece nad zabytkami funduszy strukturalnych Unii Europejskiej;
- 4) podejmowanie współpracy z właścicielami obiektów zabytkowych na podstawie wcześniej określonych warunków, eliminujących sytuacje konfliktowe związane z wykorzystaniem tych zabytków;
- 5) inicjowanie i wspieranie działań edukacyjnych, informacyjnych, turystycznych i innych mających na celu propagowanie znajomości zabytków i opieki nad zabytkami;
- 6) wyeksponowanie poszczególnych zabytków oraz walorów krajobrazu kulturowego.

2. Podstawa prawna opracowania gminnego programu opieki nad zabytkami.

Podstawą prawną dla niniejszego opracowania jest ustawowy obowiązek nałożony na samorządy do sporządzania na okres 4 lat gminnego programu opieki nad zabytkami²⁾. Program ten, po uzyskaniu opinii Opolskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków jest ogłaszany w wojewódzkim dzienniku urzędowym. Co dwa lata radzie gminy jest przedstawiane sprawozdanie z realizacji programu opieki nad zabytkami. Przyjęte założenia struktury i formy opracowania opierają się na wytycznych rekomendowanych przez Krajowy Ośrodek Badań i Dokumentacji Zabytków (obecnie Narodowy Instytut Dziedzictwa) .³⁾

¹⁾ Ustawa z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz.U.2014.1446 z późn.zm.)

²⁾ Ustawa o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz.U.2014.1446 z późn.zm.)

³⁾ Gminny program opieki nad zabytkami. Poradnik metodyczny, opr. zbiorowe, Warszawa 2008.

Rozdział 2.

Uwarunkowania prawne ochrony i opieki nad zabytkami w Polsce

1. Podstawowe uregulowania prawne wynikające z ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami.

Podstawą prawną ochrony dziedzictwa kulturowego w Polsce jest ustawa z dn. dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz.U.2014.1446 z późn. zm.). Ustawa reguluje pojęcia zabytku, ochrony i opieki nad zabytkami, formy ochrony, kompetencje organów ochrony zabytków, w tym administracji rządowej i samorządowej, sposoby finansowania opieki nad zabytkami oraz ich ewidencjonowania. Zgodnie z ustawą (art. 3) zabytkiem określana jest nieruchomość lub rzecz ruchoma, ich części lub zespoły, będące dziełem człowieka lub związane z jego działalnością i stanowiące świadectwo minionej epoki bądź zdarzenia, których zachowanie leży w interesie społecznym ze względu na posiadaną wartość historyczną, artystyczną lub naukową. Podstawowa klasyfikacja zabytków to:

- 1) zabytek nieruchomy, za który uznaje się krajobrazy kulturowe, układy urbanistyczne, ruralistyczne i zespoły budowlane, dzieła architektury i budownictwa, dzieła budownictwa obronnego, obiekty techniki, cmentarze, parki, ogrody i inne formy zaprojektowanej zieleni, miejsca upamiętniające wydarzenia historyczne lub działalność wybitnych osobistości bądź instytucji;
- 2) zabytek ruchomy, który stanowią dzieła sztuk plastycznych, rzemiosła artystycznego i sztuki użytkowej, kolekcje, numizmaty oraz pamiątki historyczne, wytwory techniki, materiały biblioteczne, instrumenty muzyczne, wytwory sztuki ludowej i rękodzieła oraz inne obiekty etnograficzne oraz przedmioty upamiętniające wydarzenia historyczne bądź działalność wybitnych osobistości lub instytucji;
- 3) zabytek archeologiczny za który uznaje się zabytek nieruchomy, będący powierzchnią, podziemną lub podwodną pozostałością egzystencji i działalności człowieka, złożoną z nawarstwień kulturowych i znajdujących się w nich wytworów bądź ich śladów albo zabytek ruchomy, będący tym wytworem. W szczególności mogą to być pozostałości terenowe pradziejowego i historycznego osadnictwa, cmentarzyska, kurhany, relikty działalności gospodarczej, religijnej i artystycznej;
- 4) historyczny układ urbanistyczny lub ruralistyczny to przestrzenne założenie miejskie lub wiejskie, zawierające zespoły budowlane, pojedyncze budynki i formy zaprojektowanej zieleni, rozmieszczone w układzie historycznych podziałów własnościowych i funkcjonalnych, w tym ulic lub sieci dróg;
- 5) historyczny zespół budowlany to powiązana przestrzennie grupa budynków wyodrębniona ze względu na formę architektoniczną, styl, zastosowane materiały, funkcję, czas powstania lub związek z wydarzeniami historycznymi;
- 6) krajobraz kulturowy to przestrzeń historycznie ukształtowana w wyniku działalności człowieka, zawierająca wytwory cywilizacji oraz elementy przyrodnicze.

W myśl obowiązującej ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami wprowadzone zostały również pojęcia ochrony i opieki nad zabytkami (art. 4, 5):

- 1) ochrona zabytków polega na podejmowaniu przez organy administracji publicznej działań mających na celu zapewnienie warunków prawnych, organizacyjnych i finansowych umożliwiających trwale zachowanie zabytków oraz ich zagospodarowanie i utrzymanie, zapobieganie zagrożeniom mogącym spowodować uszczerbek dla wartości zabytków, udaremnianie niszczenia i niewłaściwego korzystania z zabytków, przeciwdziałanie kradzieży, zaginięciu lub nielegalnemu wywozowi zabytków za granicę, kontrole stanu zachowania i przeznaczenia zabytków, uwzględnianie zadań ochronnych w planowaniu przestrzennym oraz przy kształtowaniu środowiska;
- 2) opieka nad zabytkiem w rozumieniu ustawy sprawowana jest przez jego właściciela lub posiadacza i polega na zapewnieniu warunków naukowego badania i dokumentowania zabytku, prowadzenia prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych przy zabytku, zabezpieczenia i utrzymania zabytku oraz jego otoczenia w jak najlepszym stanie, a także korzystania z zabytku w sposób zapewniający trwale zachowanie jego wartości, popularyzowania i upowszechniania wiedzy o zabytku oraz o jego znaczeniu dla historii kultury.

2. Formy ochrony zabytków.

Ustawa o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami wprowadza następujące formy ochrony zabytków nieruchomych:

- 1) wpis do rejestru zabytków, odbywa się na podstawie decyzji konserwatora wydawanej z urzędu lub na wniosek właściciela obiektu lub użytkownika wieczystego gruntu. Do rejestru może być też wpisane otoczenie obiektu wpisanego do rejestru, a także nazwa geograficzna, historyczna lub tradycyjna danego obiektu;
- 2) uznanie za pomnik historii, zabytku nieruchomego wpisanego do rejestru lub parku kulturowego o szczególnej wartości dla kultury określając jego granice odbywa się na podstawie rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej na wniosek ministra właściwego do spraw kultury i ochrony dziedzictwa kulturowego;
- 3) utworzenie parku kulturowego, w celu ochrony krajobrazu kulturowego oraz zachowania wyróżniających się krajobrazowo terenów z zabytkami nieruchomymi charakterystycznymi dla miejscowej tradycji budowlanej i osadniczej; park kulturowy może utworzyć na podstawie uchwały rada gminy po zasięgnięciu opinii wojewódzkiego konserwatora zabytków;
- 4) ustalenia ochrony w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego, ochrona pośrednia oparta o prawo miejscowe pozwala na wprowadzenie podstawy do ochrony dla zabytków położonych na obszarze gminy wpisanych i niewpisanych do rejestru zabytków oraz na wprowadzenie dodatkowych rozwiązań ochronnych w tym stref otoczeń, ochrona pośrednia jest również dedykowana parkom kulturowym;
- 5) ochrona w decyzji o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego, decyzji o warunkach zabudowy, decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji drogowej, decyzji o ustaleniu lokalizacji linii kolejowej lub decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji w zakresie lotniska użytku publicznego, forma ochrony pośredniej dla zabytków znajdujących się na wykazie zabytków znajdujących się w gminnej ewidencji zabytków utworzonej z trzech komponentów: zabytków wpisanych do rejestru zabytków, zabytków włączonych (i planowanych do włączenia) do wojewódzkiej ewidencji zabytków oraz innych zabytków wskazanych przez samorząd gminy.

3. Prawa i obowiązki gminy w zakresie ochrony dziedzictwa kulturowego.

Prawa i obowiązki gminy regulują zapisy zawarte w ustawie o samorządzie gminnym z dn. 8 marca 1990 r. Zgodnie z art. 7 ust. 1 pkt. 9 wykonywanie zadań w zakresie kultury i ochrony zabytków jest ustawowym zadaniem samorządów. W szczególności zadania te obejmują sprawy m.in. ładu przestrzennego, kultury, oraz ochrony zabytków i opieki nad zabytkami. Ustawa o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami nakłada na gminę następujące obowiązki i uprawnienia:

- 1) prawo utworzenia przez radę gminy (po uprzednim zasięgnięciu opinii konserwatora zabytków) parku kulturowego w celu ochrony krajobrazu kulturowego oraz zachowania wyróżniających się krajobrazowo terenów z zabytkami nieruchomymi charakterystycznymi dla miejscowej tradycji budowlanej i osadniczej (art.16);
- 2) uwzględnianie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami przy sporządzaniu i aktualizacji studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy, miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego oraz strategii rozwoju gminy. Studium i plany miejscowe wymagają odpowiednio zaopiniowania lub uzgodnienia z konserwatorem zabytków (art.18 i art. 20);
- 3) obowiązek prowadzenia gminnej ewidencji zabytków w formie zbioru kart adresowych zabytków z terenu gminy dotyczy zabytków wpisanych do rejestru zabytków, włączonych do wojewódzkiej ewidencji zabytków – oraz planowanych – a także innych zabytków wskazanych przez samorząd gminy (art.22 ust.4);
- 4) przyjmowanie przez wójta (burmistrza, prezydenta miasta) zawiadomień o odkryciu w trakcie prowadzenia robót budowlanych lub ziemnych przedmiotu, co do którego istnieje przypuszczenie, iż jest on zabytkiem i niezwłoczne przekazywanie ich zgodnie z ustawą wojewódzkiemu konserwatorowi zabytków (art.32 ust.1 pkt 3 i ust.2);
- 5) przyjmowanie przez wójta (burmistrza, prezydenta miasta) zawiadomień o przypadkowym znalezieniu przedmiotu, co do którego istnieje przypuszczenie, iż jest on zabytkiem archeologicznym i niezwłoczne przekazywanie ich konserwatorowi zabytków (art. 33 ust.1 i 2);
- 6) sprawowanie opieki nad zabytkami, w tym finansowanie prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych przy zabytku, do którego jednostka samorządu terytorialnego posiada tytuł prawny (art.71);
- 7) prawo udzielania przez radę gminy, w trybie określonym odrębnymi przepisami, dotacji na prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków (art.81);

8) sporządzanie przez wójta (burmistrza, prezydenta miasta) i przyjmowanie przez radę gminy (po uprzednim zasięgnięciu opinii konserwatora zabytków) na okres 4 lat gminnego programu opieki nad zabytkami, ogłaszanego w wojewódzkim dzienniku urzędowym i przedstawianie co dwa lata radzie gminy sprawozdanie z realizacji programu (art.87).

Regulacje prawne odnoszące się do ochrony zabytków i opieki nad zabytkami uwzględniają, m.in.:

- 1) ustawa z dnia 25 października 1991 r. o organizowaniu i prowadzeniu działalności kulturalnej (Dz.U.2012.406 z późn. zm.);
- 2) ustawa z dnia 12 stycznia 1991 r. o podatkach i opłatach lokalnych (Dz.U.2016.716 z późn. zm.);
- 3) ustawa z dnia 3 lutego 1995 r. o ochronie gruntów rolnych i leśnych (Dz.U.2015.909 z późn. zm.);
- 4) ustawa z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz.U.2016.446 z późn. zm.);
- 5) ustawa z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie (Dz.U.2016.1817);
- 6) ustawa z dnia 24 kwietnia 2015 r. o zmianie niektórych ustaw w związku ze wzmocnieniem narzędzi ochrony krajobrazu (Dz.U.2015.774);
- 7) ustawa z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (Dz.U.2016.778 z późn. zm.);
- 8) ustawa z dnia 7 lipca 1994 r. Prawo budowlane (Dz.U.2016.290 z późn. zm.);
- 9) ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska (Dz.U.2016.672 z późn. zm.);
- 10) ustawa z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (Dz.U.2015.1651 z późn. zm.);
- 11) ustawa z dnia 21 sierpnia 1997 r. o gospodarce nieruchomościami (Dz.U.2015.1774 z późn. zm.);

oraz inne akty prawne dotyczące ochrony i opieki nad zabytkami:

- 1) rozporządzenie Ministra Kultury z dnia 14 października 2015 r. w sprawie prowadzenia prac konserwatorskich, prac restauratorskich, robót budowlanych, badań konserwatorskich, badań architektonicznych i innych działań przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków oraz badań archeologicznych i poszukiwań zabytków (Dz.U.2015.1789 z późn. zm.);
- 2) rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 26 maja 2011 r. w sprawie prowadzenia rejestru zabytków, krajowej, wojewódzkiej i gminnej ewidencji zabytków oraz krajowego wykazu zabytków skradzionych lub wywiezionych za granicę niezgodnie z prawem (Dz.U.2011.113.661);
- 3) rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 6 czerwca 2005 r. w sprawie udzielania dotacji celowej na prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków (Dz.U.2014.399);
- 4) rozporządzenie Ministra Kultury z dnia 9 lutego 2004 r. w sprawie wzoru znaku informacyjnego umieszczanego na zabytkach nieruchomych wpisanych do rejestru zabytków (Dz.U.2004.30.259);
- 5) rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 10 stycznia 2014 r. w sprawie dotacji na badania archeologiczne (Dz.U.2014.110).

Rozdział 3.

Uwarunkowania zewnętrzne ochrony zasobów dziedzictwa kulturowego

1. Strategiczne cele polityki państwa w zakresie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami.

Prawny wymiar ochrony dziedzictwa kulturowego został zapisany na poziomie konstytucyjnym jako obowiązek państwa i obywatela⁴⁾. Konstytucja RP nie posługuje się wprawdzie pojęciem „dziedzictwo kulturowe”, ale stosuje wyrażenia bliskoznaczne „dobra kultury” i „dziedzictwo narodowe”. Umiejscowienie ochrony na tak wysokim poziomie świadczy o istotnej randze tej problematyki z punktu widzenia interesu prawnego państwa. Gminny program opieki nad zabytkami gminy Pokój jest spójny z dokumentami sporządzonymi na szczeblu krajowym. Zadaniem głównym polityki państwa w dziedzinie ochrony zabytków jest stworzenie w najbliższej przyszłości mechanizmów, które dostosowałyby tę sferę do warunków gospodarki rynkowej. Planowane działania dotyczą sfery legislacyjnej, zmian organizacyjnych obejmujących konieczne

⁴⁾Konstytucja RP z dn. 2 kwietnia 1997 r. (Dz.U. 1997 nr 78 poz.483, art.5,6,86)

rozszerzenie zakresu działań instytucji odpowiedzialnych za ochronę dziedzictwa kulturowego w Polsce oraz zmian w strategii i organizacji ochrony dóbr kultury.

Krajowy Program Ochrony Zabytków i Opieki nad Zabytkami 2014 – 2017

Program zakłada ujednoczenie polityki konserwatorskiej w wymiarze ogólnokrajowym oraz ułatwienie skoordynowanie działań wielu podmiotów skoncentrowanych na ochronie zabytków, tj.: organów konserwatorskich, instytucji kultury i osób prywatnych zaangażowanych w społeczną opiekę nad zabytkami. Wzmocnienie roli dziedzictwa kulturowego i ochrony zabytków w rozwoju potencjału kulturowego i kreatywnego Polaków – jest celem głównym programu. Wspieranie rozwiązań systemowych na rzecz ochrony zabytków w Polsce:

- 1) porządkowanie rejestru zabytków nieruchomych;
- 2) przygotowanie ratyfikacji „Konwencji UNESCO ds. ochrony dziedzictwa podwodnego”;
- 3) wypracowanie jednolitych standardów działań konserwatorskich w odniesieniu do wybranych typów i kategorii zabytków nieruchomych;
- 4) wzmocnienie ochrony krajobrazu kulturowego;
- 5) opracowanie diagnozy prawnej ochrony zabytków ruchomych; stanie zachowania zabytków nieruchomych wpisanych;
- 6) przygotowanie kompleksowego raportu do rejestru zabytków;
- 7) realizacja badań w ramach programu Archeologiczne Zdjęcie Polski (AZP) na obszarach szczególnie istotnych ze względu na zagrożenia dla dziedzictwa archeologicznego.

Wzmocnienie synergii działania organów ochrony zabytków:

- 1) zwiększenie efektywności zarządzania i ochrony zabytków przez wdrażanie infrastruktury informacji przestrzennej o zabytkach;
- 2) wypracowanie standardów pozwalających na lepszy przepływ informacji między organami ochrony zabytków a społecznościami żyjącymi w ich sąsiedztwie;
- 3) podniesienie jakości procesów decyzyjnych w organach ochrony zabytków;
- 4) merytoryczne wsparcie samorządu terytorialnego w ochronie zabytków.

Tworzenie warunków do aktywnego uczestnictwa w kulturze i edukacji na rzecz dziedzictwa kulturowego oraz jego promocji:

- 1) przygotowanie ratyfikacji „Konwencji ramowej Rady Europy w sprawie znaczenia dziedzictwa kulturowego dla społeczeństwa”, Faro 2005;
- 2) budowanie świadomości społecznej dotyczącej funkcji dziedzictwa kulturowego jako podstawy kształtowania tożsamości narodowej i społeczności lokalnych;
- 3) promocja dziedzictwa za pośrednictwem internetu;
- 4) zwiększenie i ułatwienie dostępu do zasobu dziedzictwa. Program określa zasady tworzenia warunków niezbędnych do sprawowania ochrony zabytków i opieki nad zabytkami. Wyznacza cele i kierunki działań oraz zadania w zakresie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami, warunki i sposoby finansowania planowanych działań oraz harmonogram ich realizacji.

Uzupełnienie „Narodowej Strategii Rozwoju Kultury na lata 2004– 2020”

Program ten jest zgodny z „Narodowym Planem Rozwoju”, wynikającym z ustawy z dnia 20 kwietnia 2004 r. o Narodowym Planie Rozwoju (tekst jednolity Dz. U. z 2014 r., poz. 1448) oraz z „Krajowym programem ochrony zabytków i opieki nad zabytkami”, przyjętym przez Radę Ministrów uchwałą nr 125/2014 z dnia 24 czerwca 2014 r.

Strategia rozwoju kapitału społecznego 2020

Celem głównym strategii jest wzmocnienie udziału kapitału społecznego w rozwoju społeczno - gospodarczym Polski. Ochrony zabytków i opieki nad nimi dotyczy czwarty cel szczegółowy „Rozwój i efektywne wykorzystanie potencjału kulturowego i kreatywnego”, a przede wszystkim

priorytet 4.1. „Wzmocnienie roli kultury w budowaniu spójności społecznej”. Wskazane kierunki działań to:

- 1) tworzenie warunków wzmocnienia tożsamości i uczestnictwa w kulturze na poziomie lokalnym, regionalnym i krajowym;
- 2) ochrona dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego oraz krajobrazu;
- 3) digitalizacja, cyfrowa rekonstrukcja i udostępnianie dóbr kultury. Potencjał dziedzictwa kulturowego są określane w strategii jako „kluczowy element potencjału kulturowego” i jedna z „szans rozwojowych dla całego społeczeństwa”. Strategia odnosi się również do sprawy znaczenia aktywnej partycypacji społecznej w ochronie zabytków i opiece nad nimi.

Koncepcja zagospodarowania przestrzennego kraju 2030 (KPZK)

Jest ona najważniejszym dokumentem strategicznym dotyczącym zagospodarowania przestrzennego kraju. W dokumencie przedstawiono wizję zagospodarowania przestrzennego kraju do 2030 roku, określono cele i kierunki polityki przestrzennego zagospodarowania kraju, wskazano zasady, według których działalność człowieka powinna być realizowana w przestrzeni. Koncepcja jest też częścią nowego systemu zarządzania rozwojem Polski. Oznacza to, że KPZK 2030 wraz z długo- i średniookresową Strategią Rozwoju Kraju oraz z dziewięcioma strategiami zintegrowanymi prezentują spójną wizję rozwoju Polski. KPZK wskazuje najpilniejsze problemy zagospodarowania polskiej przestrzeni i konkretne działania naprawcze w sześciu obszarach tematycznych dla: poprawy konkurencyjności największych miast i powiązań między nimi, tworzenia warunków równomiernego rozwoju poza dużymi miastami, rozwoju infrastruktury transportowej i telekomunikacyjnej (np. sieci szerokopasmowe), poszanowania środowiska naturalnego i walorów krajobrazowych, a także kulturowych, wzmocnienia odporności Polski na zagrożenia związane z bezpieczeństwem energetycznym (np. poprzez budowanie połączeń energetycznych z sąsiednimi państwami) czy ekstremalnymi zjawiskami naturalnymi (np. powodziami), systematycznej budowy i utrzymania skutecznego systemu planowania przestrzennego (np. eliminowania chaotycznego sposobu zabudowy przedmieść).

2. Relacje gminnego programu opieki nad zabytkami z dokumentami wykonanymi na poziomie województwa i powiatu.

Gminny Program Opieki nad Zabytkami Gminy Pokój na lata 2016-2019 jest zbieżny z:

- 1) Powiatowym Programem Opieki nad Zabytkami Powiatu Namysłowski na lata 2016-2019, w którym zapisano, że należy dołożyć starań o zachowanie zabytkowych parków stanowiących zasób walorów przyrodniczych. Ich rewitalizacja służyć może przywróceniu im pierwotnych funkcji (np. zdrojowej jak w przypadku parku w Pokoju) bądź nowych np. edukacyjnych;
- 2) „Programem Opieki nad Zabytkami Województwa Opolskiego na lata 2016-2019” (Załącznik do uchwały Nr XVIII/206/2016 Sejmiku Województwa Opolskiego z dnia 14 czerwca 2016 r.) W niniejszym dokumencie proponuje się oprócz szeregu innych priorytetów, które kontynuują zalecenia poprzednich programów zwrócić szczególną uwagę na problemy związane z polepszeniem stanu zespołów rezydencjonalnych. Śląsk, w tym region opolski, jest prawdziwą skarbnicą eklektycznej, historyzującej architektury pałacowej z XIX i początków XX wieku, przy czym w wielu obiektach tego typu zachowały się fragmenty starszych założeń, klasycystycznych, barokowych, nawet renesansowych. Oprócz tego większa uwaga należy się zabytkom techniki oraz zabytkom archeologicznym, zwłaszcza mającym własną formę krajobrazową. Do zadań priorytetowych zaliczono również działania w kierunku zwiększenia rangi opolskich zespołów zabytkowych (kolejne wpisy na liście pomników historii oraz zainicjowanie starań o wpis zespołu Góry Świętej Anny na listę Światowego Dziedzictwa UNESCO). Celem nadrzędnym dokumentu jest kontynuacja działań na rzecz zachowania dziedzictwa kulturowego Śląska Opolskiego w całym jego bogactwie i zróżnicowaniu, a także lepszego wykorzystania potencjału w nim tkwiącego, polepszenia jego dostępności i wszechstronnej promocji;
- 3) „Strategią Rozwoju Województwa Opolskiego do 2020 r.” (Uchwała Sejmiku Województwa Opolskiego uchwałą nr XXV/325/2012 z dnia 28 grudnia 2012) <https://www.mr.gov.pl/strony/zadania/polityka-rozwoju-kraju/zarządzanie-rozwojem-kraju/koncepcja-przestrzennego-zagospodarowania-kraju/> Strategia (s. 46) wskazuje, że „za wizytówkę regionu uważa się kompleksy architektury sakralnej i świeckiej, zespoły zamkowe i pałacowo-parkowe oraz drewniane kościoły włączone w szlak architektury drewnianej Polski Południowej będący częścią europejskiego szlaku. Problemem w opisywanym obszarze jest utrudniona infrastruktura

kulturalna, która często obarczona jest barierami architektonicznymi, dostępnością do techniki i w komunikowaniu się, wymaga zatem adaptacji, generalnego remontu oraz doposażenia poszczególnych obiektów. Zapewnienie dostępności dotyczy również sposobu komunikacji z osobą niepełnosprawną jako odbiorcą. Jest to jeden z czynników, który wpływa na poziom wskaźników określających uczestnictwo mieszkańców w rozwoju kultury regionu, który utrzymuje się na zauważalnie niższym pułapie niż przeciętnie w Polsce”;

- 4) „Regionalnym Programem Operacyjnym Województwa Opolskiego na lata 2014-2020”. Program zakłada działania wspierające w zakresie m.in. ochrony środowiska, dziedzictwa kulturowego i naturalnego, zwłaszcza w „Osi priorytetowej V” RPO WO 2014-2020 znajduje się „Ochrona środowiska, dziedzictwa kulturowego i naturalnego. W Programie określono, że „Dziedzictwo kulturowe jest znaczącym czynnikiem rozwoju województwa opolskiego; Za wizytówkę województwa uznaje się kompleksy architektury sakralnej i świeckiej oraz zespoły zamkowe i pałacowo-parkowe; Czynnikiem rozwoju regionu jest zróżnicowana oferta kulturalna instytucji kultury, które prowadzą edukację kulturalną oraz popularyzują dawną i współczesną kulturę ludową; Jednym z działań realizacji celu strategicznego SRWO 2020 "Aktywna społeczność regionalna" jest propagowanie i zachowanie wielokulturowego dziedzictwa materialnego i niematerialnego regionu; Do osiągnięcia celu strategicznego SRWO 2020 "Nowoczesne usługi oraz atrakcyjna oferta turystyczno-kulturalna" niezbędna jest realizacja celu operacyjnego "Rozwój usług turystyki, kultury i sportu oraz ich infrastruktury". Do wsparcia przewidziano następujące typy działań: 1) przebudowa, remont, zakup wyposażenia dla obiektów kultury, służące podwyższeniu standardu technicznego, w tym dostosowaniu do wymogów bezpieczeństwa wynikających z aktualnych przepisów prawa, z uwzględnieniem potrzeb osób z niepełnosprawnościami. 2) odbudowa, przebudowa, konserwacja, remont lub wyposażenie obiektów dziedzictwa kulturowego oraz dziedzictwa naturalnego, z uwzględnieniem potrzeb osób z niepełnosprawnościami. 3) budowa towarzyszącej infrastruktury technicznej, informacyjnej oraz zagospodarowania terenu wokół obiektów dziedzictwa kulturowego lub naturalnego, dostosowanie tych obiektów do potrzeb osób z niepełnosprawnościami, jedynie jako element uzupełniający projektu. 4) przebudowa lub remont budynków wraz z wyposażeniem pomieszczeń do właściwego przechowywania zbiorów oraz ich zabezpieczenia. 5) konserwacja muzealiów, archiwaliów, starodruków, księgozbiorów oraz innych zabytków ruchomych. 6) działania edukacyjne, informacyjne jako integralny element projektu. 7) działania dotyczące wykorzystania, rozwoju aplikacji i usług teleinformatycznych związanych z kulturą i turystyką jako integralny element projektu;
- 5) „Planem Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Opolskiego”. Aktualny plan został przyjęty uchwałą nr XLVIII/505/2010 Sejmiku Województwa Opolskiego z dnia 28 września 2010 r. Plan zagospodarowania przestrzennego województwa jest podstawowym narzędziem prowadzenia polityki przestrzennej na poziomie regionu, rozumianej jako celowe oddziaływanie władz województwa na rozmieszczenie funkcji i przestrzenne różnicowanie dynamiki rozwoju. Głównym zadaniem Planu jest określenie przestrzennych uwarunkowań rozwoju oraz kierunków i priorytetów kształtowania środowiska przyrodniczego, kulturowego i zurbanizowanego w ciągu najbliższych kilkunastu lat, w dostosowaniu do strategicznych kierunków rozwoju społecznego i gospodarczego województwa zawartych w Strategii Rozwoju Województwa Opolskiego, z równoczesnym uwzględnieniem koncepcji przestrzennego zagospodarowania kraju. Dokument stanowi podstawę dla opracowania programów rozwoju województwa, zapewnia wiodącą rolę w zakresie przestrzennej koordynacji działań na poziomie regionu i na poziomie lokalnym. Umożliwia efektywne wybory priorytetów na zasadach zrównoważonego rozwoju. Plan kładzie „nacisk na zapewnienie wysokiego poziomu ładu przestrzennego rozumianego, jako dążenie do harmonii, uporządkowania, proporcjonalności i równoważenia środowiska przyrodniczego i kulturowego z potrzebami urbanizacji”.

Rozdział 4.

Uwarunkowania wewnętrzne ochrony dziedzictwa kulturowego

1. Relacje gminnego programu opieki nad zabytkami z dokumentami wykonanymi na poziomie gminy.

Program jest zbieżny ze Strategią ochrony dziedzictwa kulturowego Gminy Pokój na lata 2016-2020. Ta strategia jest elementem polityki samorządowej. Jej celem jest określenie głównych zadań i kierunków działań na rzecz ochrony i opieki nad zabytkami, a także dziedzictwa niematerialnego. Służy inicjowaniu i wspieraniu prac z dziedziny ochrony zabytków i krajobrazu kulturowego oraz upowszechniania i promowania spuścizny kulturowej. Wskazane w niej działania są ukierunkowane na poprawę stanu zabytków oraz zwiększenie dostępności do nich mieszkańców i turystów. Strategia, m.in. poprzez inicjatywy edukacyjne, ma też budzić w lokalnej społeczności świadomość wspólnoty kulturowej, roli i znaczenia lokalnych wartości i wspólnych korzeni. Dbalność o zachowanie wartości kulturowych wzmacnia poczucie tożsamości, wspiera identyfikację

jednostki z tzw. „małą ojczyzną”, a także sprzyja rozwojowi społeczno-gospodarczemu gminy w branżach: gastronomicznej, noclegowej, obsługi ruchu turystycznego, handlowej, usług konserwacji zabytków.

Program jest zbieżny ze Strategią Rozwoju Gminy Pokój na lata 2014-2020. W Strategii zapisano, że gmina planuje dokonać rewitalizacji zespołu parkowego w Pokoju. Gmina Pokój ma potencjał rozwoju w zakresie rozwoju turystyki weekendowej i uzdrowskiej. O atrakcyjności turystycznej decydują przede wszystkim rozległe tereny wchodzące w skład Stobrowskiego Parku Krajobrazowego, który otacza wieś Pokój. Gmina prowadzi również prace zmierzające do uzyskania statusu uzdrowiska. Atrakcyjność turystyczną gminy znacząco podniesie planowana do realizacji w najbliższych latach rewaloryzacja zabytkowego parku zdrojowego w miejscowości Pokój.

2. Ochrona zabytków w obowiązujących opracowaniach planistycznych wykonanych na poziomie gminy.

Program opieki nad Zabytkami jest zgodny z dokumentami wyznaczającymi kierunki polityki przestrzennej gminy jakimi są: Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Pokój, miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego. Z uwagi na weryfikację obiektów zabytkowych w ramach opracowanej przez gminę w 2009 r. Gminnej Ewidencji Zabytków oraz zmianach w zapisach ustawowych dotyczących form ochrony, dotychczasowe zapisy zawarte w Studium wymagają aktualizacji i przedstawione są w rozdziale Założenia programowe niniejszego programu. Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Pokój. Obiekty proponowane do uznania za pomnik historii Zgodnie z Planem zagospodarowania przestrzennego województwa opolskiego proponuje się obiekt zabytkowy pn. „Pokój – kościół ewangelicki” do objęcia ochroną w postaci uznania za pomnik historii. Wpis na listę pomników historii znajduje się w gestii Prezydenta RP. Pomnik powinien obejmować obiekt zabytkowego kościoła, z możliwością poszerzenia granic o tereny przyległe. Obszary proponowane do utworzenia parku kulturowego, zgodnie z Planem zagospodarowania przestrzennego województwa opolskiego postuluje się utworzenie parku kulturowego pn. „Zespół parkowo-ruralistyczny – Pokój”. Jako wstępne granice projektowanego parku kulturowego wyznacza się strefę ochrony konserwatorskiej „A”, jednakże mogą ona ulec zmianie w wyniku badań i analiz szczegółowych. Utworzenie parku kulturowego leży w gestii samorządu gminnego po konsultacjach z Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków. Zgodnie z ustawą o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami zasady i kierunki ochrony na obszarze parku kulturowego określa się w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego sporządzanego dla tego terenu obligatoryjnie. Kierunki w zakresie ochrony wartości kulturowych wsi winny obejmować takie działania jak: ochronę zabytkowego krajobrazu wsi Pokój, konserwację i rewaloryzację w odniesieniu do obiektów i terenów zabytkowych w tym parków, adaptację w odniesieniu do obiektów i terenów o potencjalnych wartościach kulturowych, realizację nowych obiektów wkomponowanych harmonijnie w istniejącą, historycznie ukształtowaną strukturę zabudowy. Polityka w zakresie ochrony wartości kulturowych winna obejmować takie działania jak: ochronę zabytkowego układu zabudowy wsi i przestrzennego, utrzymanie stref układów, ustalenie zasad zabudowy historycznych i kulturowych układów. Dalsze działania winny obejmować: konserwację i adaptację w odniesieniu do obiektów i modernizację a dysharmonizujących obszar o wartościach kulturowych, realizację ukształtowanej struktury zabudowy. Dla nowej zabudowy należy przyjąć poniższe zasady: – należy zapewnić ochronę ciągów i osi widokowych poprzez odpowiednie kształtowanie zabudowy. Dla obiektów objętych ochroną konserwatorską należy generalnie przewidzieć przeznaczenie na funkcje zgodne z ich pierwotnym przeznaczeniem. Faktyczne funkcjonalne przeznaczenie obiektu zabytkowego winno odbyć się w ramach miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego w porozumieniu z konserwatorem zabytków zgodnie z ustawą z dnia 23 lipca 2003 roku o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami. Gmina nie posiada miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego dla całego obszaru. W chwili obecnej obowiązują 2 miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego dla obszaru wsi Pokój i Zieleniec. Wyznaczone w Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania kierunki polityki przestrzennej wobec środowiska kulturowego są realizowane w uchwalanych planach miejscowych każdorazowo uzgadnianych z wojewódzkim konserwatorem zabytków. Warto zaznaczyć, że zgodnie z ustawą o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami ochrona dla obiektów nieujętych w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego realizowana jest w decyzji o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego, decyzji o warunkach zabudowy, decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji drogowej, decyzji o ustaleniu lokalizacji linii kolejowej lub decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji w zakresie lotniska użytku publicznego. Jest to forma ochrony pośredniej dla zabytków znajdujących się wykazie zabytków znajdujących się w gminnej ewidencji zabytków, utworzonej z trzech komponentów: zabytków wpisanych do rejestru zabytków, zabytków włączonych do wojewódzkiej ewidencji zabytków oraz innych zabytków wskazanych przez samorząd gminy.

Rozdział 5.

Charakterystyka zasobów i analiza stanu dziedzictwa i krajobrazu kulturowego gminy

1. Zarys historyczny i rozwój przestrzenny.

Pod względem fizyczno-geograficznym Gmina Pokój stanowi część prowincji – Niż Środkowoeuropejski, podprowincji Niziny Środkowopolskie, makroregion Nizina Śląska. Położona jest w granicach mezoregionu Równina Opolska. Południowo–zachodnia część gminy jest położona na terenie Stobrawskiego Parku Krajobrazowego, północno–zachodnia w granicach obszaru chronionego krajobrazu – Lasy Stobrawsko–Turawskie. Strukturę przestrzenną analizowanej gminy charakteryzują: duże obszary terenów leśnych, równomiernie rozmieszczona sieć osadnicza, wyodrębniające się w krajobrazie gminy doliny rzek: Stobrawy, Bogacicy i Budkowiczanki oraz stawy rybne, przebieg drogi kolejowej i drogi o znaczeniu regionalnym. Gmina Pokój została utworzona w 1973 r. z dawnych gromad Pokój i Dąbrówka Dolna oraz z sołectwa Ładza należącego do gromady Kup. Administracyjnie gmina usytuowana jest w południowej części (położonego na północnym zachodzie województwa opolskiego) powiatu namysłowskiego. Graniczy z gminą Świerczów na północnym zachodzie, na północy z gminami Domaszowice i Wołczyn, na południowym zachodzie z gminą: Popielów, na południu z Dobrzaniem Wielkim, na wschodzie z gminą Murów. Odległość od wojewódzkiego miasta Opola wynosi około 30 km. Sieć osadniczą tworzy 18 jednostek osadniczych, w tym 13 wsi sołeckich: Dąbrówka Dolna, Domaradz, Domaradzka Kuźnia, Fałkowice, Kopalina, Krogulna, Krzywa Góra, Lubnów, Ładza, Pokój, Siedlice, Zawisze i Zieleniec oraz 5 przysiółków Domaradza: Jagienna, Żabiniec, Paryż, Kozuby, Świercowskie. Z wyjątkiem wsi Pokój będącej siedzibą władz samorządowych, pozostałe wsie nie należą do silnie zurbanizowanych. Powierzchnia gminy wynosi 133 km², liczba mieszkańców – 5604 osób, w tym 2848 kobiet. Gęstość zaludnienia wynosi 42 os./km². Wiodącą funkcją w gminie jest leśnictwo i rolnictwo z gospodarką rybacką. Użytki rolne zajmują powierzchnię 4 846 ha, co stanowi 36,4% powierzchni ogólnej gminy, z czego grunty orne zajmują ok. 87% powierzchni użytków rolnych. Jest to skutek stosunkowo wysokiej żyzności gleb w północno-wschodniej części gminy. Walory rolniczej przestrzeni produkcyjnej w gminie Pokój są raczej słabe. Gmina posiada wskaźnik jakości rolniczej przestrzeni produkcyjnej wynoszący 63,3 punkty. Struktura użytkowania gruntów rolnych przedstawia się następująco: grunty orne - 4846 ha, sady – 9 ha, łąki – 1 242 ha, pastwiska – 114 ha [Rocznik ..., 2003]. Trwałe użytki zielone zajmują znaczne tereny (13% użytków rolnych) przede wszystkim w dolinach rzek: Stobrawy, Budkowiczanki i Bogacicy. Przestrzeń gminy Pokój mimo małego zróżnicowania ukształtowania terenu na przeważającej części posiada cechy wyróżniające ją spośród innych. Oprócz walorów naturalnych (wydmy, rzeki, lasy) ważną rolę odgrywają architektoniczne dominanty przestrzenne, którymi są układy ruralistyczne, dość równomiernie rozmieszczone, posiadające wspólne cechy. Są nimi zanikające linie czerwonych dachów zabudowań ze ścianą stodół; zatopionymi wiosną i latem w zieleni sadów, zimą odsłaniającymi ciemne wrota; łąny uprawianych pól, czy pastwiska podzielone drewnianymi płotami; wysokie wieże kościołów, dzwonnice; masywne zabudowania folwarków lub nietypowe budynki dawnych zakładów przemysłowych, kominy cegielń. Czynnikiem niejednokrotnie mającym zasadniczy wpływ na kształt układu i jego lokalizację są uwarunkowania przyrodnicze. Ukształtowanie terenu (pagórek, dolina, zbocze) decydowało o układzie zabudowy w obrębie zagród, położeniu ogródków, a także podziale pól. Zielen komponowana, dotyczy roślinności wprowadzanej na podstawie określonego zamysłu. W grupie tej na terenie wsi znajdujemy sady, ogrody warzywne, jak również ogrody ozdobne, pasy przedogródków, szpalery drzew i krzewów wzdłuż drogi, rabaty i kwietniki na placach. Podobnie jak cały układ przestrzenny obecność i forma tych elementów podlegała względem praktycznym. W obrębie ogrodów przydomowych dominowały gatunki użytkowe, przeplatane ozdobnymi. Charakterystyczne są kratki umieszczane na elewacjach budynków, na których prowadzono pędy winorośli. Dawniej przeważającą przestrzeń zajmowały warzywniki. Dla roślin typowo ozdobnych pozostawiano wąski pas przed budynkiem lub nawet przed ogrodzeniem. Wzdłuż głównej drogi przechodzącej przez wieś sadzono czasem szpalery drzew (np. lipy, klony, jesiony, robinie). Częściej obsadzano drogi poza zabudową (np. dęby, lipy, wiązy, jesiony). Wiele tych elementów zachowało się i są przykładem kontynuacji tradycji. Naturalna roślinność występuje sporadycznie, częściej na obrzeżu układów lub w sąsiedztwie terenów o charakterze naturalnym. W układzie przestrzennym ograniczała się do zarośli w obniżeniu terenu, przy stawach, rzekach. Obecnie jest częstym elementem układu pojawiającym się spontanicznie w formie samosiewów lub wprowadzana przez mieszkańców. Zazwyczaj nie jest elementem współgrającym z tradycyjnym, uporządkowanym układem. Wszelkiego rodzaju rzeki i stawy pełniły dawniej ważną rolę w funkcjonowaniu wsi. Rzeki przepływające przez środek układu przyczyniły się do powstania charakterystycznych układów zabudowy z licznymi mostkami prowadzącymi do poszczególnych gospodarstw lub opartych na dwóch równoległych drogach, z pasem łąk wewnątrz. Czasem tworzone na nim stawy stanowiące rezerwuary wody dla gospodarstw i na wypadek pożaru, które później zaczęto wykorzystywać je na cele rekreacyjne. Specyficzną grupą są betonowe zbiorniki przeciwpożarowe, które obecnie pozostawione bez

pielęgnacji zarastają dziką roślinnością. Liczną grupę tworzą układy z rozległymi stawami, w których hodowano ryby.

Dąbrówka Dolna – wieś o zabudowie rozproszonej, powstawała na terenach małoatrakcyjnych dla osadnictwa, czyli na piaszczystych równinach, terasach zalewowych, obszarach leśnych i zabagnionych, przy rzece Bogacicy. We wsi znajdują się zbiorniki p.poż jako naturalne oczka wodne. To przykład wsi wielodroźnicowej, w której zabudowania rozmieszczone są wzdłuż kilku dróg, przecinających wieś w różnych kierunkach, wybiegały z tego samego placu z dominantami - kapliczkami na rozwidleniach dróg. Zagrody składają się z budynku mieszkalno-gospodarczego, który jest ustawiony kalenicą do drogi, a zabudowania gospodarcze, stodoły równoległe do niego z tyłu oraz z boku, kalenicą do drogi. Wieś nie ma dominującej funkcji. W odległości kilku kilometrów od centrum znajdują się kolonie: po dwie trzy zagrody (Szubiennik), kolonia przy ul. Budkowskiej.

Domaradz - wieś o zabudowie rozproszonej, powstawała na terenach małoatrakcyjnych dla osadnictwa, czyli na piaszczystych równinach, terasach zalewowych, obszarach leśnych i zabagnionych, przy rzekach Bogacicy i Paryskim Potoku. To przykład wsi wielodroźnicowej, w której zabudowania rozmieszczone są wzdłuż kilku dróg, przecinających wieś w różnych kierunkach, wybiegały z tego samego placu z kapliczką na rozwidleniach dróg. Zagrody składają się z budynku mieszkalno-gospodarczego, który jest ustawiony kalenicą do drogi, a zabudowania gospodarcze stodoły równoległe do niego z tyłu oraz z boku, kalenicą do drogi. Wieś nie ma dominującej funkcji. We wsi dominantami są budynek OSP w Domaradzu oraz budynek szkoły podstawowej, budynki przemysłowe. We wsi znajdują się zbiorniki p.poż jako naturalne oczka wodne, stawy.

Domaradzka Kuźnia - to wieś łańcuchówka. Wieś o luźnej zabudowie, z domostwami położonymi przy głównej drodze, przecinającej należące do niej grunty (tzw. łąny). Powstawanie wsi wiązało się karczowaniem lasów i hutą żelaza. Powstała ona przy rzekach Bogacicy i Promenej. Na końcu wsi od strony Lubnowa znajduje się kolonia Jaginów, a także 2 cmentarze. Charakterystyczny jest plac centralny, wokół którego zlokalizowane są dominanty dawny spichlerz, budynek świetlicy. Dominantami są kościół oraz budynek ŚHP po byłej szkole. Zagrody występują i składają się z budynku mieszkalno-gospodarczego, z zabudowań gospodarczych, stodoły równoległych do niego z tyłu oraz z boku, kalenicą do drogi. Wieś nie ma dominującej funkcji.

Falkowice – to wieś tzw. o typie założenia zwanego ulicówką, o zwartej zabudowie ciągnącej się po obu stronach głównej drogi i regularnym układzie pól uprawnych. Od XIII w. powstanie ulicówek wiązało się z kolonizacją na prawie niemieckim i wprowadzeniem gospodarki trójpolowej. Dominantą jest kościół. We wsi znajdują się cmentarz i budynki po byłej spółdzielni produkcyjnej. Zagrody składają się z budynku mieszkalno-gospodarczego, który jest ustawiony kalenicą do drogi, a zabudowania gospodarcze stodoły równoległe do niego z tyłu oraz z boku, też kalenicą do drogi. Wieś nie ma dominującej funkcji.

Jagienna - wieś o zabudowie rozproszonej, powstawała na terenach małoatrakcyjnych dla osadnictwa, czyli na piaszczystych równinach, obszarach leśnych. Znajdują się w niej zbiorniki p.poż jako naturalne oczka wodne. To przykład wsi wielodroźnicowej, w której zabudowania rozmieszczone są wzdłuż kilku dróg, przecinających wieś, w różnych kierunkach. Zagrody składają się z budynku mieszkalno-gospodarczego, który jest ustawiony kalenicą do drogi, a zabudowania gospodarcze, stodoły równoległe do niego z tyłu oraz z boku, kalenicą do drogi. Wieś nie ma dominującej funkcji.

Kopalina – wieś o zabudowie rozproszonej, powstawała na terenach małoatrakcyjnych dla osadnictwa, czyli na piaszczystych równinach, obszarach leśnych To przykład wsi wielodroźnicowej, w której zabudowania rozmieszczone są wzdłuż kilku dróg, przecinających wieś, w różnych kierunkach. Zagrody występują i składają się z budynku mieszkalno-gospodarczego, który jest ustawiony kalenicą do drogi, a zabudowania gospodarcze stodoły równoległe do niego z tyłu oraz z boku, kalenicą do drogi. Wieś nie ma dominującej funkcji.

Kozuby - wieś o zabudowie rozproszonej, powstawała na terenach małoatrakcyjnych dla osadnictwa, czyli na piaszczystych równinach, obszarach leśnych To przykład wsi wielodroźnicowej, w której zabudowania rozmieszczone są wzdłuż kilku dróg, przecinających wieś w różnych kierunkach. Zagrody składają się z budynku mieszkalno-gospodarczego, który jest ustawiony kalenicą do drogi, a zabudowania gospodarcze, stodoły równoległe do niego z tyłu oraz z boku, kalenicą do drogi. Wieś nie ma dominującej funkcji.

Krogulna - to wieś tzw. o typie założenia zwanego ulicówką. Typ wsi o zwartej zabudowie ciągnącej się po obu stronach głównej drogi i regularnym układzie pól uprawnych. Od XIII w. powstanie ulicówek wiązało się z kolonizacją na prawie niemieckim i wprowadzeniem gospodarki trójpolowej. Dominantą jest kościół. We wsi znajdują się liczne stawy. Zagrody składają się z budynku mieszkalno-gospodarczego, który jest ustawiony kalenicą do drogi, a zabudowania gospodarcze, stodoły równoległe do niego z tyłu oraz z boku, kalenicą do drogi. Wieś ma rolniczy charakter.

Lubnów - to wieś tzw. o typie założenia zwanego ulicówką o zwartej zabudowie ciągnącej się po obu stronach głównej drogi i regularnym układzie pól uprawnych. Od XIII w. powstanie ulicówek wiązało się z kolonizacją na prawie niemieckim i wprowadzeniem gospodarki trójpolowej. Dominantą jest budynek po byłej szkole. We wsi znajduje się zabytkowa drewniana dzwonnica. Zagrody składają się z budynku mieszkalno-gospodarczego, który jest ustawiony kalenicą do drogi, a zabudowania gospodarcze stodoły równoległe do niego z tyłu oraz z boku, kalenicą do drogi. Wieś nie ma dominującej funkcji.

Ładza - to wieś tzw. o typie założenia zwanego ulicówką o zwartej zabudowie ciągnącej się po obu stronach głównej drogi i regularnym układzie pól uprawnych. Od XIII w. powstanie ulicówek wiązało się z kolonizacją na prawie niemieckim i wprowadzeniem gospodarki trójpolowej. Dominantą jest budynek po byłej szkole. Zagrody składają się z budynku mieszkalno-gospodarczego, który jest ustawiony kalenicą do drogi, a zabudowania gospodarcze, stodoły równoległe do niego z tyłu oraz z boku, kalenicą do drogi. Wieś nie ma dominującej funkcji.

Paryż - wieś o zabudowie rozproszonej, powstawała na terenach małoatrakcyjnych dla osadnictwa, czyli na piaszczystych równinach, obszarach leśnych i zabagnionych. To przykład wsi wielodrożnicowej, w której zabudowania rozmieszczone są wzdłuż kilku dróg, przecinających wieś w różnych kierunkach. Zagrody składają się z budynku mieszkalno-gospodarczego, który jest ustawiony kalenicą do drogi, a zabudowania gospodarcze, stodoły równoległe do niego z tyłu oraz z boku, kalenicą do drogi. Wieś nie ma dominującej funkcji. W odległości kilkuset metrów od centrum miejscowości znajdują się kolonie: po dwie trzy zagrody, kolonia ul. Paryska.

Pokój – układ koncentryczny (np. Pokój, niem. Carlsruhe), w którym organizacja zabudowy opiera się na sieci promieniście i koncentrycznie ułożonych ulic, ma charakter otwarty, bez wyraźnej granicznej linii zabudowy. Pierwotne założenie urbanistyczne Pokoju wymyślone zostało przez księcia Carla Christiana Erdmanna von Württemberg-Oels. Ten układ urbanistyczny składał się z centralnego placu z zamkiem książęcym (dzisiejsze rondo) i ośmiu odchodzących od niego promieniście alei. Założenie nie zostało zrealizowane całkowicie i miejscowość rozbudowała się trochę niesymetrycznie, nie mniej jednak oktagonalny układ jest do dziś czytelny i widoczny. Dominantami są kościoły ewangelicki i katolicki.

Świercowskie - wieś o zabudowie rozproszonej, powstawała na terenach małoatrakcyjnych dla osadnictwa, czyli na piaszczystych równinach, obszarach leśnych i zabagnionych. To przykład wsi wielodrożnicowej, w której zabudowania rozmieszczone są wzdłuż kilku dróg, przecinających wieś w różnych kierunkach. Zagrody składają się z budynku mieszkalno-gospodarczego, który jest ustawiony kalenicą do drogi, a zabudowania gospodarcze, stodoły równoległe do niego z tyłu oraz z boku, kalenicą do drogi. Wieś nie ma dominującej funkcji.

Zawiść - to wieś tzw. o typie założenia zwanego ulicówką, o zwartej zabudowie ciągnącej się po obu stronach głównej drogi i regularnym układzie pól uprawnych. Od XIII w. powstanie ulicówek wiązało się z kolonizacją na prawie niemieckim i wprowadzeniem gospodarki trójpolowej. Dominantą jest budynek po byłej szkole. Zagrody składają się z budynku mieszkalno-gospodarczego, który jest ustawiony kalenicą do drogi, a zabudowania gospodarcze, stodoły równoległe do niego z tyłu oraz z boku, kalenicą do drogi. Wieś nie ma dominującej funkcji.

Zieleniec - to wieś tzw. o typie założenia zwanego ulicówką, o zwartej zabudowie ciągnącej się po obu stronach głównej drogi i regularnym układzie pól uprawnych. Od XIII w. powstanie ulicówek wiązało się z kolonizacją na prawie niemieckim i wprowadzeniem gospodarki trójpolowej. Dominantą jest budynek po byłej szkole. Zagrody składają się z budynku mieszkalno-gospodarczego, który jest ustawiony kalenicą do drogi, a zabudowania gospodarcze, stodoły równoległe do niego z tyłu oraz z boku, kalenicą do drogi. Wieś nie ma dominującej funkcji.

Żabiniec - wieś o zabudowie rozproszonej, powstawała na terenach małoatrakcyjnych dla osadnictwa, czyli na piaszczystych równinach, obszarach leśnych i zabagnionych. To przykład wsi wielodrożnicowej, w której zabudowania rozmieszczone są wzdłuż kilku dróg, przecinających wieś w różnych kierunkach.

Zagrody składają się z budynku mieszkalno-gospodarczego, który jest ustawiony kalenicą do drogi, a zabudowania gospodarcze stodoły równolegle do niego z tyłu oraz z boku, kalenicą do drogi. Wieś nie ma dominującej funkcji.

Siedlice – wieś mała ze zwartą zabudową, która okalała wewnętrzny plac o okrągłym lub nieregularnym kształcie. Do wsi prowadził tylko jeden wjazd, co nadawało jej charakter obronny. Dominanta to budynek. bylej szkoły. Wieś położona z jednej strony w obszarze leśnym, z drugiej strony wśród dużych areałów pól, przy rzece i stawach. Funkcja wsi rolnicza, wypoczynkowa. Zagrody występują i składają się z budynku mieszkalno-gospodarczego, który jest ustawiony kalenicą do drogi, a zabudowania gospodarcze stodoły równolegle do niego z tyłu oraz z boku, kalenicą do drogi.

2. Krajobraz kulturowy.

Krajobraz kulturowy definiowany jest jako przestrzeń historycznie ukształtowana w wyniku działalności człowieka, zawierająca wytwory cywilizacji oraz elementy przyrodnicze⁵⁾. Dziedzictwo i krajobraz kulturowy gminy Pokój, a szczególnie Pokoju wiąże się przede wszystkim z jego folwarczno-dworską genezą a następnie z rozwojem miejscowości jako dynamicznego ośrodka uzdrowiskowego. Te właśnie czynniki zasadniczo wpłynęły na rozwój i dzisiejszy kształt gminy a związane z tym obiekty stanowią obecnie świadectwo zachodzących przemian. Obecnie wykształcona struktura Pokoju tworzy konglomerat niskiej (głównie jedno, dwu i trzykondygnacyjnej) zabudowy, która sąsiaduje z terenami przemysłowymi oraz powojennymi zespołami budownictwa wielorodzinnego. W dzisiejszych granicach Pokoju istnieje zabytkowe założenie parkowe, łączące elementy przyrodnicze z obiektami architektury. Na terenie Pokoju znajdują się dwa kościoły i cmentarze: ewangelicki, katolicki i jeden żydowski. W planie miejscowym chroniony jest układ urbanistyczny wsi.

3. Zabytki nieruchome wpisane do rejestru zabytków.

miejsowość	obiekt i adres obecny	adres dawny (z decyzji o wpisie do rejestru)	data powstania	nr decyzji o wpisie do rejestru
Domaradz	dom	dom mieszkalny	XIX	758/64 z 31.03.1964
Domaradzka Kuźnia	dom, ul. Opolska 11	chałupa drewniana	XVIII/XI X	2150/87 z 09.02.1987
Fałkowice	cmentarz		XVIII, po 1850	293/94 z 10.01.1994
Krzywa Góra	cmentarz katolicki			290/92 z 26.10.1992
Pokój	kościół ewangelicki "Kościół Zofii"	kościół ewangelicki		202/56 z 06.10.1956; 601/17/46 z 16.12.1946
Pokój	cmentarz parafialny, ul. Wolności			285/92 z 23.10.1992
Pokój	cmentarz ewangelicko-augsburski, ul. 1 Maja			289/92 z 28.10.1992
Pokój	cmenatrz żydowski, ul. Kolejowa			227/89 z 04.12.1989
Pokój	park			123/85 z 04.03.1985; 7/46 z 16.12.1946
Pokój	dom "Mateusza" ul. Brzeska 1		XVIII	1795/66 z 14.10.1966
Pokój	dom (ruina), ul. Brzeska 20		XIX	1796/66 z 14.10.1966
Pokój	dom, ul. Kościelna 1	dom, ul. Kościelna 5	XIX	1797/66 z 14.10.1966
Pokój	dom (plebania), ul. 1 Maja 12		XIX	1798/66 z 14.10.1966
Pokój	dom, ul. 1 Maja 18			1801/66 z 14.10.1966
Pokój	dom, ul. Namysłowska 5		XIX	1799/66 z 14.10.1966
Pokój	dom parafialny, ul. 1 Maja 11			162/2011 z 07.07.2011
Pokój	kościół katolicki		1907-1908	230/2015 z 14.01.2015
Pokój	dom, ul. Wolności 36		XIX	1800/66 z 14.10.1966
Zawiść	cmenatrz z budynkiem gospodarczym		1910	295/95 z 08.12.1994
Zieleniec	cmenatrz komunalny z drewnianym parkanem		1700	288/92 z 06.11.1992

4. Zabytki o najważniejszym znaczeniu dla gminy. Ocena stanu zachowania.

⁵⁾ Ustawa o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami z dnia 23 lipca 2003 r., art.3 pkt 14

Zabytki o najważniejszym znaczeniu dla gminy są bardzo zdegradowane i wyłączone częściowo z użytkowania. Takim zabytkiem jest zabytkowe założenie parkowe w Pokoju.

5. Zabytki ruchome.

Lp.	miejsowość	obiekt	adres	uwagi
1.	Domaradz	kapliczka z figurą - Św. Anna nauczająca Marię	przy domu nr 2	
2.	Domaradz	kapliczka z obrazem - Matka Boska z Dzieciątkiem	przy drodze przed wsią	
3.	Domaradz	figura - św. Jan Nepomucen	przy drodze we wsi	
4.	Domaradzka Kuźnia	kapliczka	przy skrzyżowaniu dróg Pokój-Wołczyn, przy domu nr 6	
5.	Fałkowice	figura - św. Jan Nepomucen w kapliczce	przy kościele parafialnym	
6.	Fałkowice	kapliczka	w pobliżu domu nr 84, przy drodze do Lubnowa	
7.	Jagienna	kapliczka	naprzeciw domu nr 1, na granicy miejscowości od strony Opoła	
8.	Lubnów	kapliczka - dzwonnica	przy ul. Powstańców Śl. nr 11	
9.	zespół rzeźb i obiektów małej architektury parkowej (11 obiektów)	zabytkowe założenie parkowe w Pokoju	założenie parkowe w Pokoju	

6. Zabytki archeologiczne wpisane do rejestru zabytków.

Lp.	nr obszaru/nr stanowiska	określenie obiektu	kultura/chronologia	nr rejestru zabytków C-	data wpisu
1.	Krzywa Góra	grodzisko	średniowiecze	A-353/72	1972

7. Stanowiska archeologiczne włączone do wojewódzkiej ewidencji zabytków.

Na uwagę zasługują również znaleziska archeologiczne zlokalizowane na terenie gminy Pokój. Potwierdzają one kształtowanie się osadnictwa na tym terenie już od epoki kamienia. Łącznie zewidencjonowano 21 stanowisk archeologicznych, w tym:

Lp.	liczba stanowisk	miejsowość
1.	2	Dąbrówka Dolna
2.	3	Domaradz
3.	2	Domaradzka Kuźnia
4.	3	Fałkowice
5.	1	Siedlice
6.	5	Zawiść
7.	5	Pokój

8. Zabytki ruchome w zbiorach muzealnych.

Brak

9. Dziedzictwo niematerialne.

Tradycyjne nazewnictwo poszczególnych rejonów gminy oraz historyczne nazwy ulic jako wartość związana z rozwojem gminy Pokój, szczególnie Pokojem. Weber przyjechał do Pokoju najprawdopodobniej pod koniec września lub na początku października 1806 roku. Był to okres corocznego święta winobrania. Nie zachowały się co prawda żadne wzmianki na ten temat, ale można przypuszczać iż wziął udział w tych uroczystościach. Później przybyli też ojciec i ciotka Adelajda. Zamieszkał w domu kawalerskim obok zamku. Ojciec i ciotka zajęli kwatery prywatne w pobliżu. Weber był traktowany nie jako podwładny, lecz jako mile widziany gość. Śniadanie dostarczał mu do domu lokaj ksiądz, obiady i kolacje jadał razem z księstwem. Był też zapraszany na herbatki i wieczorki muzyczne odbywające się codziennie w zamku. Ksiądz grał wtedy na oboju, von Rohr na altówce, a księżna lub panna Belondt na fortepianie. Kompozytor albo grywał z paniami na fortepianie, albo śpiewał przy własnym akompaniamencie gitarowym. Często uczestniczyli w tych wieczorkach skrzypek, wiolonczelista i waltornista. Weber starał się dostarczyć księciu co pewien czas nowy utwór, czasami opracowywał też kompozycje księcia. Spośród utworów, które napisał Weber w Pokoju, na plan pierwszy

wysuwają się dwie symfonie i wariacje fortepianowe op. 7 oraz „Koncert waltorniowy”. Obie symfonie powstały między 14 grudnia 1806 r., a 26 stycznia 1807 r. Są to jedyne utwory tego gatunku, jakie skomponował Weber. Zauważa się w nich wpływy symfonii Haydna i częściowo Mozarta. Na szczególną uwagę zasługuje fakt, iż w „Symfonii nr 1” zastąpił tradycyjnego w swej formie menueta scherzem, co po raz pierwszy wprowadził Beethoven w swej „II Symfonii” z 1802 r. Wykorzystał również w sposób bardzo ciekawy brzmienie waltorni w miejsce klarnetu (nie posiadała go orkiestra w Pokoju). Brzmienie tego instrumentu dawało efekt tzw. „ciemnego kolorytu”, jaki później dużą rolę odegrał w „Wolnym strzelcu”. Zachowując w swych symfoniach tradycyjną formę potrafił wypełnić je prawdziwie romantycznymi ujęciami. Tę samą syntezę klasycyzmu i romantyzmu zawiera powabny „Koncert na róg i orkiestrę e -moll” op. 45, a oznaczone opusem 7 wariacje na temat arii „Vien qua Dorina bella” Bianchiego jeszcze dziś znajdują uznanie pianistów z uwagi na to, że łączą ekspresję z wirtuozerią. Można przypuszczać, iż właśnie wśród otaczających Pokój lasów i jezior, terenów rekreacyjnych, podczas beztrudnie spędzanych chwil, zarysował się pomysł najgłośniejszej opery Webera – „Wolny strzelec”. Podejrzewa się również, iż z pobylem kompozytora tutaj wiąże się powstanie jednego z najpopularniejszych jego utworów – „Andanta i rondo węgierskiego” op. 35, w którego refrenie słychać melodię śląskiego tańca „miotlorza”. W całym swoim życiu Weber dużo podróżował, komponował, koncertował, ale jednocześnie chętnie uczestniczył w eskapadach rozrywkowych. Odwiedzał wszelkie miejsca, w których mógł słuchać muzyki ludowej. Sam też śpiewał z żołnierzami i ich dziewczętami przy akompaniamencie gitary. Można przypuszczać, iż zainteresowania te nie zanikły podczas pobytu w Pokoju, szczególnie, że miejsce to znane było z dostarczania wszelkiego rodzaju rozrywek – kulturalnych i towarzyskich. Opera „Wolny strzelec”, oparta na motywach ludowych, zawiera wiele elementów, które mogły być wzorowane na obyczajach ówczesnego Pokoju. Przebieg konkursu strzeleckiego, element dekoracji króla strzelców przez księcia – wszystko to mogło być zaczerpnięte z ceremonii bractwa kurkowego w Pokoju. W późniejszych wspomnieniach syna Webera – Maxa – ojciec jego jest opisany jako człowiek, który mógł tworzyć w różnych warunkach. Mogło się to odbywać podczas przejażdżki, spaceru, kontemplacji widoków, gdzie inspiracją do tworzenia był np. pogodny wschód słońca, śpiew ptaków, wspaniała okolica, szum wiatru. Przeważnie notował bez poprawek dzieła ukształtowane dokładnie w wyobraźni. „Wolnego strzelca” wystawiono po raz pierwszy w Berlinie 18 czerwca 1821 r. Oszałamiający sukces, z jakim spotkała się opera zanotował krótko Weber w swym „Dzienniku”: „Wolny strzelec” został przyjęty z niebywałym entuzjazmem. Uwerturę i pieśń ludową trzeba było bisować. Czternaście spośród siedemnastu numerów przyjęto z głośnym aplauzem, wszystko przebiegło znakomicie [...], byłem wywoływany i wychodziłem z panią Seidler i panną Eunicke, jak nigdy dotychczas. Leciały wiersze i kwiaty. Soli Deo gloria”. Do autora libretta - Kinda napisał zaś dowcipnie: „Zwycięstwo jest nasze! „Strzelec” trafił w środek tarczy”. [2] Według opinii współczesnych Weberowi sukces „Wolnego strzelca” jako opery ogólnonarodowej tkwił przede wszystkim w oryginalności muzyki Webera i w jego wyczuciu teatru (być może złożyły się na to doświadczenia z okresu wrocławskiego i działalność w teatrze książęcym w Pokoju). Debussy, pełen uznania dla opery Webera pisał m.in.: „Weber może jako pierwszy zainteresował się związkami, jaki może zachodzić między wieloraką duszą przyrody, a duszą człowieka. Przyszło mu na myśl, aby zużytkować legendę, przeczuwał bowiem, jak wiele swoistych wartości będzie mogła tam znaleźć muzyka.[...] Człowiek [ten] potrafił wyzyskać wszystkie sposoby, jakimi można za pomocą muzyki opisać świat fantazji [co nie przeszkodziło] mu wprowadzać akcenty pięknego i prostego humanitaryzmu, bez niepotrzebnych dygresji”. [3] W „Wolnym strzelcu” młody myśliwy Maks kocha się z wzajemnością w Agacie, córce leśniczego. Małżeństwo z nią zapewni mu też odziedziczenie stanowiska jej ojca. Zależy to jednak od mistrzowskiego strzału podczas zawodów, które odbędą się dnia następującego po pierwszym turnieju. Maks siedzi przed oberżą zasmucony swym niepowodzeniem w owym turnieju. Tymczasem wieśniacy witają zwycięzcę – Kacpra (chór: „Victoria, victoria”). Kacper także stara się o względy Agaty. Jest zaprzędany diabłu i zobowiązany do przyprowadzenia mu co trzy lata nowej ofiary – stosując podstęp i oszustwo stara się doprowadzić duszę Maksa do zguby. Tymczasem na skutek szczęśliwego zbiegu okoliczności (mocy ochronnych przedmiotów poświęconych) plan Kacpra nie udaje się. Ginie od kuli, która miała być przeznaczona dla Agaty, jednocześnie chroniąc Maksa przed nieświadomym popełnieniem zbrodniczego czynu. Książę za wstawiennictwem pustelnika nie karze Maksa wygnaniem, lecz wystawia go na rok próby. Jeśli okaże się dobrym człowiekiem i wprawnym strzelcem otrzyma rękę Agaty i leśnictwo. Wiele tu analogii – zwyczajnie gildii strzeleckiej z Pokoju, otoczenie lasów, tematyka ludowa, osoba księcia, prawego i uczciwego. Tak postrzegani byli przecież kolejno stary książę Erdmann, a później książę Eugeniusz. We wspomnieniach syn Webera stwierdził, iż: „Pobyt ojca w Pokoju należy do najpiękniejszych chwil w jego bardzo ciernistym życiu” [4]. Okres pobytu na dworze okazał się bardzo płodny w życiu kompozytora. Stworzył tu m. in. następujące dzieła: Symfonię nr 1 C-dur, Symfonię nr 2 C-dur, Fanfarę powitalną na 20 trąbek, koncert na waltornię i orkiestrę, 6 wariacji na altówkę i orkiestrę, 7 wariacji pianoforte na włoską piosenkę, pieśń z towarzyszeniem fortepianu „Myślę o tobie”. Gdy po niedługim okresie istnienia orkiestra z powodu działań

wojennych została rozwiązana, książe starał się zapewnić artystom inne miejsca pracy. Weberowi, który opuścił Pokój 23 marca 1807 roku postarał się o posadę dworskiego sekretarza u księcia wirtemburskiego w Stuttgarcie. W 1827 r., 28 czerwca wystawiono w Pokoju na deskach ponownie otwartego teatru książecego operę „Wolny strzelec”. Po tym wydarzeniu malowidła na tarczach gildii strzeleckiej dotyczyły scen z tej opery. W 1830 r. kierownictwo orkiestry objął organista i rektor szkoły ewangelickiej, dyrektor muzyczny w Oleśnicy Muschner. Wykonano w tym czasie m. in. „Stworzenie”, „Siedem słów”, „Pory roku” Haydna, „Sąd ostateczny” Schneidera, utwory C. Loewe, „Requiem” Mozarta, „Ojciec nasz” Spohra, „Dzwon” Romberga, psalmy Mendelsohna, opery „Wolny strzelec”, „Don Juan”, „Józef i jego bracia” oraz symfonie Beethovena, Mendelsohna i Schuberta. Po 1874 r. organizowano w Pokoju koncerty z różnych okazji i rocznic. Koncert taki odbył się latem 1935 r. pt. „Carl Maria von Weber na Śląsku” i był transmitowany przez radio. W późnych godzinach wieczornych odbył się wówczas pokaz sztucznych ogni na kilku jeziorach. Od 2004 roku w Pokoju każdego roku wiosną odbywa się 3-dniowy Festiwal Muzyki Zabytkowych Parków i Ogrodów im. Carla Marii von Webera. W czasie koncertów publiczność ma okazję wysłuchać najciekawszych utworów Webera oraz innych znanych kompozytorów. Theodor Erdmann Kalide. Urodził się 8 lutego 1801 roku w Królewskiej Hucie (obecnie Chorzów), a zmarł 23 sierpnia 1863 roku w Gliwicach. Był rzeźbiarzem i odlewnikiem, jednym z najwybitniejszych na Górnym Śląsku w XIX wieku. Rzeźbiarz został pochowany na Cmentarzu Hutniczym w Gliwicach przy ulicy Robotniczej. Od 2005 roku dzięki Stowarzyszeniu Metamorfozy nagrobek Kalidego został odrestaurowany. W 1819 roku Kalide wyjechał do Berlina i tam kształcił się w Królewskiej Akademii Sztuk Pięknych pod okiem m.in. mistrza Johanna Gottfrieda Schadowa, który jest twórcą m.in. kwadrygi na Bramie Brandenburskiej w Berlinie oraz nagrobka nadleśniczego Heinricha von Burgsdorfa, zmarłego w 1806 roku w Pokoju. Nagrobek znajduje się na cmentarzu ewangelickim w Pokoju, obok kościoła. Pomnik przedstawia postać zasmuconej kobiety naturalnej wielkości, opartej o postument, na którym kiedyś stała urna. Rzeźba jest wykonana z piaskowca. Stanowi jeden z najcenniejszych zabytków sztuki cmentarnej na Śląsku.

10. Gminna ewidencja zabytków.

Gminna ewidencja zabytków stanowi podstawę do sporządzania programów opieki nad zabytkami. Ewidencją zostają objęte zabytki architektury i budownictwa: zespoły i obiekty o istotnych, lokalnych walorach historycznych, kulturowych i krajobrazowych oraz zabytki archeologiczne. Obowiązek prowadzenia gminnej ewidencji zabytków spoczywa na wójcie⁶⁾. Gminna ewidencja nie jest dokumentem zamkniętym, lecz powinna być uzupełniana i weryfikowana. Jej zmiany nie powodują nieważności studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego, miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego oraz gminnego programu opieki nad zabytkami. Ewidencja gminna winna podlegać okresowej aktualizacji, polegającej m.in. na wykreśleniu z ewidencji obiektów nieistniejących oraz gruntownie przebudowanych (zmiana bryły budynku, układu i wielkości otworów okiennych, skucie wystroju elewacji etc.), a także w oparciu o dane dostarczane od Konserwatora Zabytków uzupełniana o zmiany stanu prawnego – wpis obiektu do rejestru zabytków, wojewódzkiej ewidencji zabytków i nowe ustalenia naukowe. W oparciu o dane WUOZ uzupełnianiu i weryfikacji podlega również wykaz stanowisk archeologicznych. Zgodnie z nowelizacją Ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami w gminnej ewidencji powinny się znaleźć zabytki: wpisane do rejestru zabytków (decyzją wojewódzkiego konserwatora zabytków, który kolejno nadaje nr rejestru), znajdujące się w wojewódzkiej ewidencji zabytków i wskazane do włączenia do tejże ewidencji, wyznaczone przez wójta gminy w porozumieniu z wojewódzkim konserwatorem zabytków. Prace nad Gminną Ewidencją Zabytków były przeprowadzone w 2009 r. Ewidencja zabytków nieruchomości zawiera obecnie 96 obiektów z terenu gminy Pokój. Listę obiektów zawiera załącznik nr 1 do Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami Gminy Pokój na lata 2016-2019. Najliczniejszą grupę obiektów w ewidencji stanowią budynki mieszkalne. Stan zachowania i utrzymania poszczególnych obiektów jest znacznie zróżnicowany. W stosunkowo najgorszym stanie jest najliczniejsza grupa objęta ewidencją – budynki po kolei, po SDOO. W wielu budynkach zachowały się elementy dawnego rzemiosła – detale sztukatorskie, kute balustrady, snycerskie drzwi i inne. Zły stan zachowania znacznej części ujętych w ewidencji budynków mieszkaniowych wynika zarówno z naturalnego zużycia tych obiektów, jak również długoletniego braku konserwacji i bieżących napraw.

11. Obiekty wskazane w studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego do ochrony w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego.

miejsowość	obiekt i adres obecny	adres dawny (z decyzji o wpisie do rejestru)	data powstania	nr decyzji o wpisie do rejestru
Domaradz	dom	dom mieszkalny	XIX	758/64 z 31.03.1964

⁶⁾ Art.21 i 22 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami

Domaradzka Kuźnia	dom, ul. Opolska 11	chałupa drzewiana	XVIII/XI X	2150/87 z 09.02.1987
Fałkowice	cmentarz		XVIII, po 1850	293/94 z 10.01.1994
Krzywa Góra	cmenatrz katolicki			290/92 z 26.10.1992
Pokój	kościół ewangelicki "Kościół Zofii"	kościół ewangelicki		202/56 z 06.10.1956; 604/17/46 z 16.12.1946
Pokój	cmenatrz parafialny, ul. Wolności			285/92 z 23.10.1992
Pokój	cmenatrz ewangelicko-augsburski, ul. 1 Maja		1755	289/92 z 28.10.1992
Pokój	cmentarz żydowski, ul. Kolejowa			227/89 z 04.12.1989
Pokój	park			123/85 z 04.03.1985; 7/46 z 16.12.1946
Pokój	dom "Mateusza", ul. Brzeska 1		XVIII	1795/66 z 14.10.1966
Pokój	dom (ruina), ul. Brzeska 20		XIX	1796/66 z 14.10.1966
Pokój	dom, ul. Kościelna 1	dom, ul. Kościelna 5	XIX	1797/66 z 14.10.1966
Pokój	dom (plebania), ul. 1 Maja 12		XIX	1798/66 z 14.10.1966
Pokój	dom, ul. 1 Maja 18			1801/66 z 14.10.1966
Pokój	dom, ul. Namysłowska 5		XIX	1799/66 z 14.10.1966
Pokój	dom parafilany, ul. 1 Maja 11			162/2011 z 07.07.2011
Pokój	kościół katolicki		1907-1908	230/2015 z 14.01.2015
Pokój	dom, ul. Wolności 36		XIX	1800/66 z 14.10.1966
Zawiść	cmentarz z budynkiem gospodarczym		1910	295/94 z 08.12.1994
Zieleniec	cmentarz komunalny z drewnianym parkanem		1700	288/92 z 06.11.1992

A także obiekty wpisane do Gminnej Ewidencji Zabytków. Nie ma obiektów proponowanych do uwzględnienia w ramach aktualizacji gminnej ewidencji zabytków.

Rozdział 6.

Analiza stanu dziedzictwa kulturowego gminy i założenia programowe

1. Priorytety polityki gminnej związanej z ochroną i opieką nad zabytkami.

Ocena szans i zagrożeń dla przyszłości gminy a zarazem trwania jego dziedzictwa kulturowego, uszczegółowiona została na potrzeby niniejszego Programu o zagadnienia związane z ochroną dziedzictwa kulturowego.

Silne strony:

- wysokie walory kulturowe, historyczne, przyrodnicze.

Słabe strony:

- niski poziom wiedzy na temat walorów kulturowych, historycznych i przyrodniczych;
- niewystarczające wykorzystanie obiektów zabytkowych;
- mało skuteczną ochroną zabytków i krajobrazu kulturowego ze względu na niewystarczający poziom finansowania prac konserwatorskich lub innych prac związanych z utrzymaniem wysokich standardów przestrzeni;
- brak wystarczających środków finansowych gminy na ochronę zabytków i prace konserwatorskie przy obiektach;
- wysokie koszty utrzymania i remontów obiektów zabytkowych;
- niewystarczająca elastyczność i brak umiejętności adaptacji instytucji kultury do nowych wyzwań;
- niewystarczające powiązanie edukacji szkolnej z edukacją kulturalną wykorzystującą lokalne zasoby kulturowe.

Szanse:

- możliwość rewaloryzacji zabytków z wykorzystaniem dotacji krajowych i unijnych;
- rosnące zapotrzebowanie na działalność kulturalną wśród społeczeństwa;
- powszechna świadomość konieczności ochrony zabytków;
- wzrost znaczenia dziedzictwa kulturowego w świadomości Polaków (badania Narodowego Instytutu Dziedzictwa).

Zagrożenia:

- dekonstrukcja gospodarcza kraju;
- patologie społeczne;
- starzenie się społeczeństwa;
- niepozyskanie zewnętrznego finansowania dla planowanych inwestycji;
- degradacja zabytków;
- zbyt wolne tempo rewitalizacji przestrzeni i niski poziom estetyki;
- niedostatek środków publicznych na rewitalizację;
- niekontrolowana akcja inwestycyjna, w której interes własny przedkładany jest ponad dobro i wartości ogólne;
- niekontrolowane modernizacje obiektów zabytkowych prowadzące do utraty ich pierwotnych walorów architektonicznych.

Priorytety działań:

- 1) aktywne zarządzanie zasobem stanowiącym materialne dziedzictwo kulturowe: dążenie do materialnej poprawy stanu zabytków, ich adaptacji i rewaloryzacji;
- 2) konsekwentne i planowe realizowanie działań samorządowych w zakresie ochrony zabytków;
- 3) prowadzenie działań w zakresie planowania przestrzennego oraz gospodarce nieruchomościami mających na celu przede wszystkim powstrzymanie degradacji obiektów i obszarów zabytkowych i kulturowych oraz podjęcie działań w celu poprawy stanu ich zachowania;
- 4) powiązanie zadań służących ochronie wartości kulturowych ze strategią rozwoju społeczno-ekonomicznego gminy;
- 5) realizowanie regionalnych i lokalnych projektów związanych z ochroną zabytków i krajobrazu kulturowego;
- 6) racjonalne wykorzystanie funduszy gminnych na prace ratownicze, zabezpieczające i konserwatorskie przy obiektach zabytkowych;
- 7) wspieranie projektów związanych z opieką nad zabytkami i zagospodarowaniem obiektów zabytkowych;
- 8) podejmowanie działań zwiększających atrakcyjność przestrzeni wiejskiej i zabytków dla potrzeb społecznych;
- 9) upowszechnienie wśród właścicieli i użytkowników obiektów zabytkowych zasad postępowania względem zabytków, wspieranie odpowiedzialności właścicieli obiektów zabytkowych za posiadane mienie;
- 10) budowanie klimatu społecznego zrozumienia i akceptacji dla idei ochrony zabytków oraz kształtowanie postaw promujących działania chroniące zabytki odczytywane jako źródło tożsamości, wiedzy i dumy z przeszłości oraz tradycji.

2. Kierunki działań programu opieki.

Działania związane z opieką nad zabytkami oraz ochroną krajobrazu kulturowego gminy:

- 1) realizacja zadań z zakresu opieki nad zabytkami wynikające ze Strategii rozwoju gminy Pokój;
- 2) rewaloryzacja zabytkowego założenia parkowego w Pokoju;
- 3) remonty zabytków ruchomych i nieruchomych wpisanych do rejestru zabytków;

- 4) realizacja kierunków polityki przestrzennej wskazanych w Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego oraz zapisów dotyczących ochrony dziedzictwa i krajobrazu kulturowego w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego;
- 5) podejmowanie starań o dofinansowanie prac przy obiektach zabytkowych z budżetu państwa (programy operacyjne) oraz programów UE;
- 6) przygotowanie właścicieli i dysponentów obiektów zabytkowych do absorpcji programów funduszy UE. Dysponowanie aktualnymi informacjami o możliwościach starania się o środki pozabudżetowe na dofinansowanie prac konserwatorskich przy obiektach zabytkowych;
- 7) interwencja władz gminy przy naruszeniach prawa budowlanego (zwłaszcza w zakresie samowoli budowlanych na obszarach objętych ochroną konserwatorską, przy obiektach wpisanych do rejestru zabytków oraz znajdujących się w gminnej ewidencji zabytków);
- 8) działania informacyjne, popularyzacyjne i edukacyjne związane z promocją zabytków i walorów krajobrazu kulturowego Pokoju;
- 9) wspieranie wydawnictw obejmujących zagadnienia związane z historią gminy oraz ochroną dóbr kultury;
- 10) wspieranie organizacji wystaw stałych i czasowych tematycznie związanych z historią gminy i wzmacniających jej wizerunek;
- 11) wspieranie działań organizacji społecznych, pozarządowych i środowisk zajmujących się ochroną i opieką nad zabytkami;
- 12) wsparcie i współpraca w tworzeniu systemu informacji o zabytkach Pokoju. Udostępnienie na stronie Urzędu Gminy Pokój gminnej ewidencji zabytków wraz z podaniem aktualnego stanu prawnego obiektów;
- 13) aktywna współpraca z lokalnymi mediami w celu promocji zabytków i upowszechniania działań związanych z opieką nad zabytkami;
- 14) wprowadzenie zintegrowanego systemu informacji wizualnej dotyczącego obiektów zabytkowych - tablice informacyjne przy najważniejszych obiektach zabytkowych;
- 15) współpraca Urzędu Gminy Pokój oraz właścicieli obiektów zabytkowych przy organizacji Europejskich Dni Dziedzictwa – wydarzenia służącego promocji zabytków, historii i tożsamości wśród lokalnej społeczności.

Rozdział 7.

Instrumentarium realizacji gminnego programu opieki nad zabytkami i zasady oceny realizacji "Gminnego programu opieki nad zabytkami"

Zadania założone w "Gminnym programie opieki nad zabytkami" realizowane będą za pomocą następujących instrumentów:

- prawnych - uchwalanie planów miejscowych uwzględniających ochronę obiektów zabytkowych;
- finansowych - finansowanie prac remontowych i konserwatorskich przy obiektach będących własnością gminy, korzystanie z programów uwzględniających finansowanie z funduszy europejskich, programów operacyjnych Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego oraz samorządu wojewódzkiego;
- społecznych - działania edukacyjne i promocyjne, współdziałanie z organizacjami społecznymi;
- kontrolnych - okresowa weryfikacja i aktualizacja gminnej ewidencji zabytków, monitoring stanu zagospodarowania przestrzennego, monitoring stanu zachowania dziedzictwa kulturowego.

Proces oceny celów gminnego programu opieki nad zabytkami poprzez analizę stopnia ich realizacji będzie obejmował następujące czynniki:

- 1) bieżący monitoring gminnej ewidencji zabytków (przynajmniej raz na dwa lata), uwzględniający informacje o stanie zachowania obiektów, zmianach lokalizacyjnych, zmianach stosunków własnościowych;
- 2) ocenę poziomu wydatków gminy na ochronę i opiekę nad zabytkami wraz z uwzględnieniem wartości finansowej i liczby obiektów zabytkowych poddanych pracom remontowym i konserwatorskim;
- 3) ocenę zaawansowania prac związanych z rewaloryzacją obiektów zabytkowych;

- 4) ocenę realizacji zadań z zakresu promocji zabytków i edukacji uwzględniającej kwestię dziedzictwa kulturowego gminy Pokój (liczba zrealizowanych konkursów, wystaw, działań edukacyjnych na terenie gminy, a także opracowanych wydawnictw, w tym folderów promocyjnych);
- 5) ocenę kontaktów z właścicielami obiektów zabytkowych, w zakresie działań zmierzających do rewitalizacji obiektów zabytkowych. Analiza będzie dokonywana każdorazowo przez Wójta Gminy Pokój po upływie 2 lat funkcjonowania programu i zakończona raportem przedstawianym Radzie Gminy Pokój. W miarę rozwoju systemu monitorowania uwzględniona może być weryfikacja sposobu tejże oceny.

Rozdział 8.

Źródła finansowania "Gminnego programu opieki nad zabytkami"

Zgodnie z zapisami ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami obowiązek dbania o stan zabytków, a tym samym ponoszenia nakładów na prace konserwatorskie, spoczywa na właścicielach i użytkownikach obiektów zabytkowych. Istnieje możliwość pozyskania dofinansowania zadań z zakresu opieki nad zabytkami z budżetu państwa. Wsparcie finansowe może pochodzić ze środków:

- 1) Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego w ramach Programów Operacyjnych;
- 2) budżetu samorządu województwa opolskiego i jednostek samorządu terytorialnego;
- 3) Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej i Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Opolu (dla założeń zieleni zabytkowej).

Wsparcie dla inicjatyw pozarządowych istnieje również możliwość wsparcia ze strony fundacji europejskich i zagranicznych.

Załączni nr 1 do Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami
Gminy Pokój na lata 2016-2019

Gminna Ewidencja Zabytków

nr ewidencyjny działki	miejsowość	obiekt	rejestr zabytków
159	Dąbrówka Dolna	kapliczka Św. Floriana	brak wpisu
162	Dąbrówka Dolna	kapliczka - dzwonnica	brak wpisu
137	Dąbrówka Dolna	dom mieszkalny	brak wpisu
156	Dąbrówka Dolna	dom mieszkalny	brak wpisu
140	Dąbrówka Dolna	stodoła	brak wpisu
	Dąbrówka Dolna	dom	brak wpisu
415	Dąbrówka Dolna	kościół parafialny pw. Matki Boskiej Śnieżnej	brak wpisu
106	Dąbrówka Dolna	kapliczka Matki Boskiej Śnieżnej	brak wpisu
147	Dąbrówka Dolna	kapliczka	brak wpisu
177	Dąbrówka Dolna	dom mieszkalny	
103	Dąbrówka Dolna	stodoła	
106	Dąbrówka Dolna	dom mieszkalny	brak wpisu
122	Dąbrówka Dolna	dom mieszkalny	brak wpisu
182/1	Dąbrówka Dolna	dom	brak wpisu
176	Dąbrówka Dolna	chałupa	brak wpisu
136	Dąbrówka Dolna	chałupa	brak wpisu
208	Krogulna	młyn wodny	brak wpisu
57	Fałkowice	kościół parafialny pw. św. Stanisława	brak wpisu
35	Fałkowice	kapliczka św. Floriana	brak wpisu
67	Fałkowice	cmenatrz parafialny rzymsko-katolicki	293/94 z 10.01.1994 r.
69	Fałkowice	kapliczka Matki Boskiej	brak wpisu
68	Fałkowice	plebania	brak wpisu
57	Fałkowice	wyposażenie w kościele św. Stanisława Bp	Ks.B.t.III-604/72 z 07.10.1972; Ks.B.t.III-616/73 z 06.01.1973
	Zieleniec	budynek fabryczny cegielnia	brak wpisu
282	Zieleniec	dom mieszkalny	brak wpisu
303	Zieleniec	cmenatrz komunalny	288/92 z 06.11.1992 r.
297/39	Zieleniec	dom I	brak wpisu
	Pokój	wyposażenie kościoła ewangelickiego	Ks.B.t.IV-678/1-31/77 z 26.04.1977 r.
	Pokój	dom mieszkalny (stara plebania)	brak wpisu
297/39	Zieleniec	dom II	brak wpisu
178/7	Ładza	kapliczka	brak wpisu

419	Krzywa Góra	cmenatarz rzymsko-katolicki	290/92 z 26.10.1992 r.
421	Jagienna	dom	brak wpisu
511/1	Krzywa Góra	stanowisko archeologiczne	A353/72
110/1	Zieleniec	kapliczka	brak wpisu
2	Zieleniec	dom mieszkalny	brak wpisu
297/41	Zieleniec	zespół folwarczny	brak wpisu
93	Domaradzka Kuźnia	dom mieszkalny	brak wpisu
171	Domaradzka Kuźnia	cmenatrz niemiecki	brak wpisu
404/1	Domaradzka Kuźnia	dom mieszkalny, drewniana chałupa	2150/87 z 09.02.1987 r.
96	Domaradzka Kuźnia	cmenatrz rzymsko-katolicki	brak wpisu
103	Dąbrówka Dolna	dom mieszkalny	brak wpisu
246/90; 255/142; 256/119	Pokój	kościół parafialny pw. Podwyższenia Krzyża Świętego	brak wpisu
1033/88	Pokój	dom mieszkalny (stare przedszkole)	251/89
369/11	Pokój	cmentarz żydowski	227/89 z 04.12.1989
94	Pokój	Kościół Ewangelicko-Augsburski	202/56 z 06.10.1956 r., 757/64,601/17/46 z 16.12.1946 r.
227/104	Pokój	cmentarz katolicki	285/92 z 23.10.1992 r.
83	Pokój	dom Maształerza	1795/66 z 14.10.1966 r.
572/202, 573/202	Pokój	cmentarz ewangelicko-augsburski	289/92 z 23.10.1992 r.
117	Pokój	dom mieszkalny (stara plebania)	brak wpisu
204	Pokój	plebania	1798/66 z 14.10.1966 r.
749/36	Pokój	budynek ośrodka zdrowia	brak wpisu
418/111	Pokój	dom mieszkalny	1800/66 z 14.10.1966 r.
933/38	Pokój	dom mieszkalny	brak wpisu
925/33	Pokój	dawny zajazd obok domu mieszkalnego	1799/66 z 14.10.1966 r.
421/5	Pokój	dworzec kolejowy	brak wpisu
259	Fałkowice	kapliczka	brak wpisu
66	Fałkowice	dom mieszkalny	brak wpisu
262	Fałkowice	dom	brak wpisu
	Fałkowice	kapliczka Pan Jezus	
13	Zawiść	dom	brak wpisu
164	Zawiść	dom mieszkalny	brak wpisu
146	Zawiść	dom mieszkalny	brak wpisu
5	Zawiść	cmentarz rzymsko-katolicki z budynkiem gospodarczym	295/94 z 08.12.1994 r.
14	Zawiść	kościół parafialny pw. św. Józefa	brak wpisu
939/116	Pokój	dom mieszkalny	1796/66 z 14.10.1966 r.
1042/74	Pokój	dom mieszkalny	brak wpisu
1059/198	Pokój	dom mieszkalny	1081/66 z 14.10.1966 r.
1204/81, 1203/81	Pokój	dom mieszkalny	brak wpisu
772	Domaradz	kapliczka Chrystus Błogosławiony	brak wpisu
786	Domaradz	dom mieszkalny	brak wpisu
739	Domaradz	kapliczka biała	brak wpisu
518/5	Jagienna	stodoła	brak wpisu
503	Jagienna	dom mieszkalny	brak wpisu
490/1	Jagienna	kapliczka św. Krzysztofa	brak wpisu
516	Jagienna	kapliczka	brak wpisu

149/1	Lubnów	stodoła	brak wpisu
126	Lubnów	dzwonnica kapliczka	Ks.B.t.V-737/88 z 23.02.1988 r.
77/1	Zawiść	kapliczka	brak wpisu
174	Zawiść	dom	brak wpisu
162	Domaradzka Kuźnia	kapliczka	brak wpisu
1077	Paryż	kapliczka matki boskiej	brak wpisu
	Kozuby	kapliczka	brak wpisu
713	Kozuby	dom	brak wpisu
233	Ładza	Zajazd pod południowo-zachodnim afrykańczykiem	brak wpisu
421/5	Pokój	wodociągowa wieża ciśnień-kolejowa	brak wpisu
450/62	Pokój	dom mieszkalny	brak wpisu
	Pokój	dom mieszkalny	brak wpisu
	Pokój	dom	brak wpisu
	Pokój	dom mieszkalny	brak wpisu
	Pokój	wyposażenie kościoła ewangelicko- augsburskiego	Ks.B.t.IV-678/1-31/77 z 26.04.1977 r.
	Pokój	pomnik nagrobny Hansa von Burgsdorfa	Ks.B.t.III-622/74 z 28.11.1974 r.
	Pokój	pomnik z lwem	Ks.B.t.I-67/1-7/04 z 21.12.1956 r.
	Pokój	pomnik nagrobny hr. Wurtemberga	Ks.B.t.I-11/56 z 26.11.1956 r.
409/2	Domaradzka Kuźnia	budynek użytkowy "Betania"	brak informacji
369/95	Pokój	głaz narzutowy	
369/95	Pokój	zachowany komin dawnej ceplarni	

Załącznik nr 2 do Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami
Gminy Pokój na lata 2016-2019

Załącznik graficzny

